

pečali ne samo s kmetijstvom, marveč tudi z raznovrstnimi obrti. Ob koncu je znašalo njihovo premoženje 600.000 dolarjev.

7. Druge ameriške komuniške ustanovitve se najložje delé v dve smeri: v Owenovo in Fourierovo. Oba ta dva moža smo obširno opisali v teh pomenkih. Robert Owen je prišel v Ameriko l. 1826. in po vplivu njegovih načel je nastalo najmanj komuniških občin. Od l. 1842.—1846. so Horace Greeley, Albert Brisbane, Charles A. Sana in drugi razširjali Fourierova načela. Na tem temelju se je ustanovilo 34 občin. — Splošno — pod raznimi uplivi — nekaj na verskih, nekaj na brezverskih načelih, nekaj premišljenih, nekaj naravnost pustolovskih poskusov — smemo reči, da se je v Ameriki osnovalo do dvesto komuniških občin. Sedaj jih je ohranjenih še 70—80. Njihovo premoženje se ceni na 25—30 milijonov dolarjev.

8. Fourierove falange so zlasti pomenljive, ker so izkušale združiti komuniško idejo z današnjim industrialnim napredkom. Uprav zato so našle v Ameriki mnogo prijateljev. Albert Brisbane je napisal o njih obširno knjigo z naslovom „Social Destiny of Man or Association and Reorganization of Industry“ (človekov socialni namen ali združenje in preosnova industrije) in jo izdal v Filadelfiji l. 1840. V Novem-Yorku je izhajal poseben list New-York Tribune, ki je razširjal

Fourierove ideje. Posebno podjetja, ki so se osnovala v tem smislu, so vredna, da jih imenoma navajamo: Brook Farm, North American Phalanx in Wisconsin Phalanx.

Prva Brook Farm je živela šest let; izprva je dobro uspevala; nazadnje se je parazbila ob neslogi svojih članov.

North American Phalanx (Severno ameriška falanga) blizu Red Banka se je ustanovila l. 1843; živela je do l. 1854.

Wisconsin Phalanx se je pričela l. 1844 in je trajala najdalje, a tudi to je končno razbilo nesoglasje med člani.

Komuniški poskusi v Ameriki imajo najrazličnejše izvore, a povsod se vidi, da so brez trajne stalnosti. Bodisi tisti, ki so se rodili iz koprnečega srca po resnici in pravici, katere ni moglo dati pusto protestantovstvo in so jo vsled tega iskali v sanjarskem mysticismu, bodisi tisti, ki so se osnovali, da bi služili najgršim strastem človeške narave, ali tisti, ki jim je uprizorilo razmišljanje o uredbi človeške družbe sploh, ali kakršni koli drugi: vsi so nastopili že s smrtno kaljo v sebi. Če jim je šlo gospodarski slabo, so brž propadli; prav tako so pa tudi ginevali, čimbolj jim je rastel gmotni imetek. Vsekakor pa pričajo o moči idej na človeško voljo in o tesni zvezi socialnih razmer z umstvenim in нравnim življenjem.

(Dalje).

Huda nesreča na Notranjskem.

(Spisal A. D.)

Ne pomni sedanji človeški rod take nesreče na drevju, kakor je zadela v noči 14. na 15. grudna prošlega leta Pivko in Vremsko dolino na Notranjskem. To je katastrofa, ki se ne pripeti v toliki meri niti vsako stoletje. Ta katastrofa je t. zv. „žled“, kateri je pokončal v tej noči 95 % dreves v omenjeni pokrajini. Če se pomisli, da je prebivavcem v Vremski dolini sadje glavni

dohodek, od katerega je njih bore življenje jako odvisno, kdor je videl poprej te — skoro cele sadne hoste češpelj in jabolk in kdor pogleda sedaj to, tega mora biti groza. Veje ležé vse prek po tleh in — kakor se iz slik vidi — sama osmuljena debela štrlé kvišku. Gozdi, kakor tudi gozdne nasadbe od pogoždovanja Krasa so trpeli velikansko škodo. (Glej obe sliki na str. 56. in 57.)

Kakor je samo na sebi zanimivo za vsakega sadjarja in sploh gospodarja ogledati si to nesrečo, tako je pa tudi presunljivo za vsakogar, ki to vidi.

Ta redki prirodni dogodek se je zgodil na ta-le način: 14. grudna je snežilo celi dan; o mraku pa je začel veti jug, in sneg se je izpremenil v dež. A po noči je pribril v spodnjih plasteh sever, in deževna voda je začela kar sproti zmrzovati. To se je godilo celo noč in v jutro do šeste ure. Vse severne strani poslopij so bile prevlečene s krasnimi kristalastimi tapetami, sploh je bilo veselje pogledati tiste dni poslopja. A veselje se je izpremenilo hitro v žalost, ko smo videli drevje čisto uničeno. Tudi drevesa so bila obložena z ledom in sicer vsaka veja 2—3 prste na debelo.

Kako težo ledu so morala drevesa nositi, vidi se iz tega: Stehtal sem vejico — pre-

mere 6 mm — z ledom vred je tehtala 140 dkg; ko sem jo oprostil ledu, je imela — 4 dkg. Veja 1 kg težka, je imela celih 34 kg ledu na sebi.

Lahko je torej umeti, da se je vse lomilo: lomile so se veje od debel, lomila so se drevesa kar čez sredo debla; druga je zopet ovilo, semtertje je celó drevo vzdignilo iz tal.

Lahko umevno je tudi, da je škoda velikanska; po 400 do 500 gld. imajo posamezniki škode. Prizadete so vse vasi v imenovanih dolinah, razven treh, ki so zavarovane proti severu.

Z drvi smo pač preskrbljeni za leto, saj imamo po 20—30 voz vej; neki posestnik je baje nabral v svoji hosti 70 voz polomljenih vej.

Pridejane slike so vzete iz sadnega vrta gospoda A. Domicelja v Zagorju.

Književnost.

Slovenska književnost.

Venec slovanskih povestij. Prevodi iz raznih slovanskih jezikov. II. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. 1899. 8°. Str. 173. Cena 1 K 10 h. — Knjiga obsega povesti, ki so bile že natisnjene v „Koledarju goriške nadškofije za l. 1898.“ in v podlistkih „Soče“ in „Primorca“. Najznamenitejše so: „Mati in sin.“ Dve pripovedki srbske kraljice Natalije (I. Mati. II. Pesem o kronanem detetu.) „Vsakdanji dogodki.“ Spisal Jan. Klecanda. „Ded Liben.“ Bolgarski spisal Ljub. Karavelov. „Na brodu.“ Povest Ljudmile Podjavorinske. „Zlatija, vojaška nevesta.“ Spisal Ivan Lepušić. „Odrtnik.“ Ruski izvirnik. „O Hiljakihi.“ Iz ruščine. — Oblika teh povestij je različna, jezik iz večine pravilen. Tisk je prav prijeten očem.

Povesti. Spisal dr. Ivan Tavčar. IV. zvezek. V Ljubljani. Založil pisatelj. Tiskala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1899. 12°. Str. 260. Cena mehko vez. 2 K 40 h, v platno 3 K, pol usnje 4 K 20 h. — Povesti dr. Tavčarja smo v tem listu že dovolj označili. Glavni znaki so v vseh povestih isti. V 4. zv. so ti-le spisi: 1. Tiberius Pannonicus. (Slika ali črtica). 2. Kuzovci. (Kratka povest). 3. Vita vitae

meae. („Zgodovinska podoba.“) 4. V Zali (4 povesti.) Pisatelju ne odrekamo posebne vrste talenta za romantične povesti: a to je gotovo, da tudi v tej zbirki ni niti jednega spisa, katerega bi mogel nepristranski človek biti iz srca vesel. Najbolj so nam še ugajali „Kuzovci“. Pred vsemi značilna za našega pisatelja um in srce in teženje in delovanje je pa prva pripoved iz „V Zali“. Medvedar ima svojega medveda privezanega za nosnice na verigi tako, da mora delati in plesati, kakor se vodniku poljubi. Tako ima naš pisatelj na verigi privezane katoliške duhovnike in jih na obširnem prizorišču svoje bujne domišljije goni sem in tje, da mu plešejo in počenjajo, kakor se poljubi njegovi usmiljeni duši, a vedno v veliko zabavo gledavcev in bravcev. Kaj bi storili naši gg. učitelji, ko bi se — mutatis mutandis — o njih tako pisalo?

Dr. Fr. L.

Slovensko-amerikanski koledar za l. 1900. Izdalo in založilo uredništvo „Glas Naroda“. VI. letnik. Cena 25 centov ali 50 kr. avstr. veljave. New-York. Tisk tiskarne „Glas Naroda“, 109 Greenwich Street. 8°. Str. 103. — Poleg koledarske vsebine nam podaja: „Nastanek zvezne vlade ameriške“, „Božična sveča“, „Rokovnjači na zapadu“, „Črtice iz življenja